

УДК 343.13:343.14

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.01.3.67>

ЗМАГАЛЬНІ ЗАСАДИ У ДОСУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ДОКТРИНАЛЬНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Суначова І.О.,

докторка юридичних наук,

доцентка кафедри кримінального процесу та криміналістики

Навчально-наукового інституту права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID: 0000-0002-5844-2229

Суначова І.О. Змагальні засади у досудовому провадженні: доктринальні та практичні проблеми реалізації.

У статті здійснено ґрунтовний доктринально-практичний аналіз змагальних засад у досудовому провадженні як одного з ключових принципів сучасного кримінального процесу та визначено проблеми їх реалізації в умовах чинного кримінального процесуального законодавства України. Обґрунтовано, що змагальність на досудовій стадії не може зводитися до формального проголошення рівності сторін чи номінального переліку процесуальних прав, а має розглядатися як реальний механізм організації доказування, спрямований на обмеження дискреції сторони обвинувачення та забезпечення процесуальної рівноваги між сторонами. Доведено, що реальна змагальність у досудовому провадженні вимірюється насамперед фактичним доступом сторони захисту до доказів, можливістю їх перевірки та контрперевірки, а також ефективністю судового контролю за доказовою діяльністю органів досудового розслідування і прокурора.

У роботі проаналізовано інституційні механізми забезпечення змагальних засад, зокрема роль слідчого судді як ключового суб'єкта судового контролю, здатного трансформувати змагальність із декларативного принципу у дієвий процесуальний інструмент. Розкрито проблемні аспекти функціонування таких процесуальних інститутів, як тимчасовий доступ до речей і документів, обшук, арешт майна, відкриття матеріалів досудового розслідування, крізь призму їх впливу на баланс сторін і формування доказової бази. Особливу увагу приділено впливу змагальних засад на процес формування доказів сторонами, стандартам їх допустимості, достатності та перевірюваності, а також ризикам підміни доказування припущеннями, селективним відбором інформації або формалізованими експертними висновками.

Окремо висвітлено тактичний вимір реалізації змагальності, що проявляється в активній доказовій позиції сторони захисту, використанні механізмів судового контролю, ініціюванні процесуальних дій і формуванні альтернативної, логічно узгодженої та перевірюваної доказової позиції. Зроблено висновок, що підвищення якості досудового провадження та легітимності судових рішень можливе лише за умови переходу від декларативної до реально діючої моделі змагальності, заснованої на процесуальній відкритості, ефективному судовому контролі та перевірюваності доказування на всіх етапах кримінального процесу.

Ключові слова: змагальність, досудове провадження, доказування, судовий контроль, сторона захисту, формування доказів, допустимість доказів, стандарт доказування, права людини.

Sukhachova I.O. Adversarial principles in pre-trial proceedings: doctrinal and practical problems of implementation.

The article provides a comprehensive doctrinal and practical analysis of the adversarial principles in pre-trial proceedings as one of the key foundations of modern criminal procedure and identifies the main problems of their implementation under the current criminal procedural legislation of Ukraine. It is substantiated that adversariality at the pre-trial stage cannot be reduced to a formal proclamation of equality of the parties or a nominal catalogue of procedural rights; rather, it should be understood as a real mechanism for organizing evidence-taking, aimed at limiting the discretion of the prosecution and ensuring procedural balance between the parties. It is demonstrated that genuine adversariality in pre-trial proceedings is measured primarily by the actual access of the defence to evidence, the possibility of its verification and counter-verification, as well as by the effectiveness of judicial control over the evidentiary activities of pre-trial investigation bodies and the prosecutor.

The paper analyses the institutional mechanisms for ensuring adversarial principles, in particular the role of the investigating judge as a key subject of judicial control capable of transforming adversariality from a declarative principle into an effective procedural instrument. Problematic aspects of the

functioning of such procedural institutions as temporary access to items and documents, search, seizure of property, and disclosure of pre-trial investigation materials are examined through the prism of their impact on the balance of the parties and the formation of the evidentiary basis. Special attention is paid to the influence of adversarial principles on the process of evidence formation by the parties, the standards of admissibility, sufficiency and verifiability of evidence, as well as to the risks of substituting proof with assumptions, selective collection of information or formalised expert conclusions.

The tactical dimension of the implementation of adversariality is considered separately, manifesting itself in the active evidentiary position of the defence, the use of judicial control mechanisms, the initiation of procedural actions, and the formation of an alternative, logically coherent and verifiable evidentiary position. It is concluded that improving the quality of pre-trial proceedings and the legitimacy of judicial decisions is possible only through a transition from a declarative to a genuinely operative model of adversariality, based on procedural openness, effective judicial control and the verifiability of proof at all stages of the criminal process.

Key words: adversariality, pre-trial proceedings, proof, judicial control, defence, formation of evidence, admissibility of evidence, standard of proof, human rights.

Постановка проблеми. Актуальність теми реалізації змагальних засад саме на стадії досудового провадження зумовлена тим, що саме на цьому етапі формується основний «доказовий каркас» майбутнього судового розгляду: визначаються джерела доказової інформації, способи її одержання, межі втручання у права людини, а також закладаються ризики допустимості й достовірності доказів. Водночас досудове провадження за своєю природою є сферою підвищеної процесуальної асиметрії: сторона обвинувачення має інституційну перевагу (організаційні ресурси, доступ до інформації, процесуальні інструменти примусу), тоді як можливості захисту часто залежать від доступу до матеріалів, оперативності судового контролю та реальної, а не формальної, здатності впливати на доказовий масив. У таких умовах змагальність нерідко зводиться до декларації, а «реальна» змагальність потребує працюючих механізмів процесуальної рівності, насамперед у частині доступу до доказів, ініціювання процесуальних дій, ефективного оскарження рішень і дій, що визначають якість доказування.

Додатково актуальність підсилюється ускладненням сучасного доказування: домінуванням документальних, фінансово-економічних і цифрових даних, залежністю висновків від експертного знання та відтворюваності аналітичних процедур, а також високою ціною помилок, коли дефекти доказів, допущені на досудовій стадії, потім практично неможливо нейтралізувати у суді. Для захисту критичною стає не лише можливість «заперечити» доказ, а й здатність перевірити його походження, повноту, контекст і логіку інтерпретації, оскільки саме на досудовому етапі виникають ризики селективного збирання та подання інформації, втрати альтернативних версій і «закріплення» односторонньої доказової картини. З огляду на це постановка проблеми «декларативної» vs «реальної» змагальності в досудовому провадженні має не лише теоретичний, а й прикладний характер: вона прямо пов'язана зі стандартами якості доказування, перевірюваності доказових висновків і гарантіями справедливості процедури, без яких неможливе ефективне здійснення права на захист і досягнення справедливого результату у кримінальному провадженні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі проблематика реалізації змагальних засад у досудовому провадженні традиційно розкривається через три взаємопов'язані площини: (а) доктрину принципів кримінального провадження та моделей змагальності; (б) інституційні гарантії процесуальної рівності сторін, насамперед через судовий контроль і діяльність слідчого судді; (в) практику доказування, де змагальність перевіряється можливістю сторін впливати на формування, перевірку та оцінку доказової інформації. Загальнотеоретичні підходи до системи принципів і їх функціонування у механізмі забезпечення прав учасників процесу ґрунтовно представлені у монографічному дослідженні О.П. Кучинської, що задає методологічні орієнтири для оцінки «працездатності» принципів на ранніх стадіях провадження [3], а також у концептуальному баченні змагальної моделі кримінального судочинства, де акцентовано на інституційних передумовах реальної рівності сторін і допустимих межах процесуальної активності суду [44]. Важливим доповненням до цього доктринального поля є дослідження функції обвинувачення як системоутворюючого елементу процесу, що впливає на баланс сторін і визначає «ресурсну» асиметрію досудового провадження [1], а також праці, які розкривають функцію захисту та її практичні прояви в кримінальному судочинстві [35].

Найбільш розробленим напрямом сучасних досліджень є судовий контроль у досудовому провадженні як механізм компенсації структурної нерівності сторін і запобігання свавільному втручанню у права людини. У навчальному посібнику харківської наукової школи систематизовано процесуальні форми судового контролю та типові проблеми його здійснення під час досудового роз-

слідування [2], тоді як монографія М.А. Макарова пропонує розгорнутий аналіз теорії й практики судового контролю та підкреслює значення стандартів обґрунтування й мотивування судових рішень [4]. У цьому ж руслі монографія В.Т. Нора концентрує увагу на реалізації засади змагальності при розгляді скарг слідчим суддею, фактично демонструючи, що змагальність на досудовій стадії «працює» настільки, наскільки ефективно діють процедури оскарження і наскільки суд здатен перетворити формальну процедуру на реальний засіб захисту [6]. Подальшу деталізацію статусу, функцій та практичних моделей діяльності слідчого судді подано у монографічному дослідженні С.Л. Шаренко [42], а також у спеціальних працях, присвячених слідчому судді як суб'єкту реалізації судових функцій у досудовому провадженні [39] і межах його повноважень у сфері судового контролю [41], включно з дослідженням судового контролю при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій як особливо чутливого сегмента втручання у права людини [34]. У сукупності ці роботи формують потужну базу для висновку, що судовий контроль є ключовою інституційною «опорою» змагальності на досудовій стадії, однак у практичному вимірі його ефективність залежить від процесуальних стандартів, реальної змагальності сторін у судовому засіданні та здатності суду мінімізувати наслідки доказових дефектів, допущених на ранніх етапах [2; 4; 6; 42].

Окремий корпус публікацій розкриває проблеми змагальності крізь призму функцій прокурора, підслідності та стартових рішень досудового провадження, які задають траєкторію всього доказування. Теоретико-практичні аспекти процесуальної діяльності прокурора на стадії досудового розслідування розгорнуто в монографії І.В. Рогатюка [37], а питання визначення функцій прокурора та їх впливу на процесуальний баланс сторін деталізовано у відповідній статті М.А. Погорецького [14]. Практично значущими для змагальності є й дослідження підслідності як інструменту організаційного «розподілу» кримінальних проваджень, що впливає на ефективність розслідування, доступ сторін до процесуальних ресурсів і якість процесуальних рішень: це відображено як у статті про визначення прокурором підслідності [21], так і в роботі щодо удосконалення законодавства про підслідність органів досудового розслідування [25]. До цього блоку логічно прилягає аналіз початку досудового розслідування як критичної «точки входу», на якій фіксуються первинні процесуальні орієнтири та виникають перші ризики доказової деформації [30]. Вказані дослідження підкреслюють, що змагальність у досудовому провадженні має не лише «процедурний», а й організаційно-функціональний вимір: баланс сторін значною мірою формується тим, як визначені повноваження прокурора, як налаштовані механізми підслідності та наскільки прозорими є стартові процесуальні рішення [1; 14; 21; 25; 30].

Вагомим напрямом сучасної доктрини є розвиток уявлень про доказування як центральний «операційний простір» змагальності. У низці праць М.А. Погорецького послідовно розкрито поняття, зміст і структуру доказування [15], проблемні питання доказів у кримінальному процесі [32], а також сучасні концепції кримінального процесуального доказування, що дозволяють пов'язати доктринальні моделі з практичними алгоритмами перевірки й оцінки доказової інформації [16]. Методологічну глибину цьому напрямку надає звернення до категорій імовірності та достовірності у кримінально-процесуальному пізнанні, які прямо впливають на стандарти доказування та на межі допустимої інтерпретації фактів стороною обвинувачення і захисту [9]. Водночас сучасний тренд у цьому сегменті полягає в інтеграції вимірів верховенства права в доказування і судовий контроль: такі підходи відображені у дослідженні про верховенство права у кримінальному процесуальному доказуванні [18] та у статті про судовий контроль як умову справедливого й допустимого доказування [19], що дозволяє розглядати змагальність не як риторику «рівності сторін», а як практичний стандарт контролю якості доказової інформації й обмеження державної дискреції [18; 19]. Дотичним, але принципово важливим для змагальної моделі, є також осмислення права на справедливий суд як рамкового орієнтира для оцінки процесуальних гарантій на досудовому етапі [20].

Суттєвий масив публікацій стосується змагальності через призму можливостей захисту як суб'єкта доказування та через криміналістичний вимір тактики захисника. Ранні підходи до розуміння захисника як суб'єкта доказування сформульовано у праці М.А. Погорецького [8], а розвиток цієї проблематики – у монографії, присвяченій кримінальним процесуальним гарантіям захисника на досудовому розслідуванні [38], та у працях, що концептуалізують тактику захисника і її місце в системі криміналістичної тактики [23; 24]. Прикладний зріз цієї теми представлено дослідженням участі захисника у доказуванні у справах про привласнення або розтрату майна службовою особою, де фактично показано, як змагальність «перекладається» у конкретні доказові рішення та інструменти протидії односторонньому формуванню доказового масиву [33]. У поєднанні з працями про функцію захисту [35; 36] ці дослідження підводять до висновку, що реальна змагальність у досудовому провадженні залежить не лише від нормативних декларацій, а й від процесуальної «дієздатності» захисту у сфері доказування та від ефективності судового контролю над втручаннями, які впливають на доказову базу [6; 19; 23; 38].

Окремо слід виділити наукові розробки, які аналізують використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності та негласних слідчих (розшукових) дій у доказуванні, адже саме в цій сфері ризику «нерівності зброї» найбільш відчутні через закритий характер інформації та обмежений доступ захисту до первинних джерел. Цей напрям системно розвинуто у монографії про функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі [27], у працях про судовий контроль і прокурорський нагляд за використанням протоколів оперативно-розшукових заходів як доказів [10], а також у дослідженнях судового контролю за дотриманням конституційних прав людини у кримінальному процесі та оперативно-розшуковій діяльності [11] і за законністю оперативно-розшукових заходів, що обмежують права і свободи [7]. Важливими є також праці, які розкривають співвідношення негласних слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів [29], питання проведення НСПД і використання їх результатів у доказуванні [17], а також теоретико-практичні аспекти використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності в доказуванні [43]. Сукупно ці публікації демонструють, що змагальність у досудовому провадженні особливо гостро залежить від стандартів процесуальної «прозорості» походження доказів, від судового контролю за втручаннями та від можливостей захисту перевіряти матеріали, отримані прихованими методами [7; 10; 11; 17; 29; 43].

Разом із тим, попри значний доробок у кожному з названих напрямів, наукова дискусія залишається фрагментованою: судовий контроль часто аналізується відокремлено від доказових стандартів і реальних можливостей захисту впливати на доказовий масив [2; 4; 6; 19], а дослідження доказування не завжди «прив'язують» доктрину до конкретних процедур судового контролю, підслідності, стартових рішень досудового провадження та практики оскарження [15; 16; 21; 25; 30]. Недостатньо інтегрованим залишається й питання критеріїв, за якими можна відрізнити декларативну змагальність від реальної: тобто визначити, які саме процесуальні механізми (доступ до матеріалів, ініціювання процесуальних дій, стандарти мотивування судових рішень, можливість перевірки походження доказів, ефективність засобів оскарження) у сукупності утворюють практичний стандарт змагальності на досудовій стадії [3; 6; 18; 19; 38; 44]. Саме подолання цієї роз'єднаності доктринальних і практичних підходів, а також вироблення цілісного бачення «реальної» змагальності в досудовому провадженні з урахуванням судового контролю, доказування та процесуальної активності сторін і становить наукову й прикладну спрямованість подальшого дослідження.

Метою статті є комплексний доктринально-практичний аналіз реалізації змагальних засад у досудовому провадженні та виявлення ключових причин їх «декларативності» у практиці, насамперед у частині формування й перевірки доказового масиву, доступу сторін до доказової інформації та ефективності судового контролю як механізму обмеження дискреції сторони обвинувачення [2; 4; 6; 19; 35]. Для досягнення цієї мети у статті поставлено такі завдання: уточнити доктринальний зміст змагальних засад у системі принципів кримінального провадження та їх зв'язок із гарантіями прав учасників і стандартами справедливого суду [3; 20; 37]; визначити інституційні передумови процесуальної асиметрії на досудовій стадії та розкрити, як функція обвинувачення і процесуальна роль прокурора впливають на реальний баланс сторін [1; 14]; проаналізувати судовий контроль і процесуальні форми оскарження як практичний інструмент реалізації змагальності, окресливши типові дефекти мотивування та «формалізації» контролю слідчим суддею [2; 4; 6; 35]; дослідити проблемні вузли доказування у досудовому провадженні (структуру доказового процесу, стандарти перевірюваності висновків, ризику селективного збирання та інтерпретації даних) і показати, як ці дефекти трансформуються у проблеми допустимості та переконливості доказів у суді [15; 16; 18; 19]; окремо розглянути чутливий сегмент використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності та результатів негласних заходів у доказуванні крізь призму контролю законності та гарантій змагальності [10; 11; 36]; визначити тактичні й процесуальні можливості сторони захисту як суб'єкта доказування на досудовій стадії, включно з використанням криміналістичної тактики та процедурних механізмів для формування альтернативної доказової картини [23; 24]; узагальнити отримані результати та сформулювати пропозиції щодо підвищення «реальної» змагальності у досудовому провадженні через удосконалення стандартів судового контролю, доступу сторін до доказової інформації та підвищення перевірюваності доказових рішень.

Виклад основного матеріалу. Змагальні засади у кримінальному процесі доцільно тлумачити як системну гарантію справедливості процедури, що поєднує розмежування процесуальних функцій, можливість сторін самостійно визначати стратегію реалізації наданих прав (диспозитивність) та вимогу процесуальної рівності сторін не на рівні декларації, а на рівні реальних можливостей впливати на хід і результат доказування. У цьому сенсі змагальність не зводиться до формального «право заявити клопотання/подати скаргу»: її зміст проявляється у здатності сторін ініціювати та перевіряти доказові твердження, спростовувати позицію опонента й отримувати процесуальні гарантії, достатні для ефективного здійснення права на захист і досягнення стандарту справедливого

судового розгляду [3; 20; 35]. Внутрішня логіка змагальності передбачає, що право на захист набуває реального змісту лише тоді, коли сторона захисту має не лише «право бути присутньою», а й процесуальну дієздатність у доказуванні, включно з можливістю будувати альтернативну версію та використовувати криміналістичну тактику як інструмент раціонального управління доказовими ризиками [8; 23; 24]. Саме тому доктринальна рамка змагальних засад повинна оцінюватися крізь призму їх функціональної придатності: чи створює закон і практика такі умови, за яких «рівність сторін» є не риторичною формулою, а вимогою до процесуальних механізмів доступу до доказової інформації, контролю якості доказів і мотивованості процесуальних рішень [3; 18; 20].

Досудове провадження, на відміну від судової стадії, характеризується структурною асиметрією та підвищеною дискрецією сторони обвинувачення, оскільки саме тут концентруються ключові управлінські та доказові рішення: визначення напрямку розслідування, вибір засобів отримання доказів, ініціювання примусових заходів, визначення процесуальної траєкторії справи, включно з підслідністю та стартовими процесуальними рішеннями, які впливають на подальший доказовий ландшафт [1; 14; 21; 25; 30]. Доктринально така дискреція не є «вільною»: вона має бути обмежена гарантіями, що унеможливають процесуальну монополію обвинувачення на формування доказового масиву та мінімізують ризики свавілля у втручанні в права людини. Саме тому судовий контроль і діяльність слідчого судді розглядаються як інституційний механізм перетворення змагальності з формальної засади на практичний стандарт, який забезпечує перевірку підстав втручань, корекцію процесуальної нерівності сторін у критичних вузлах та підвищення якості процесуальних рішень через вимоги обґрунтованості й мотивованості [2; 4; 6; 19]. У досудовому провадженні межі дискреції сторони обвинувачення мають вибудовуватися не навколо «зручності розслідування», а навколо процедурних запобіжників, що забезпечують контрольованість доказового процесу, доступність ефективних засобів оскарження та можливість сторони захисту впливати на доказові рішення до того, як вони стануть незворотними для подальшого судового розгляду [2; 6; 14; 19].

Функціональним центром реальної змагальності в досудовому провадженні є доказування, оскільки саме тут визначається, чи здатні сторони не лише проголошувати позиції, а й доводити їх у процедурі, яка допускає перевірку, спростування та відтворення доказових висновків. Стандарт «перевірюваності» формування доказового масиву означає вимогу до такої організації збирання, фіксації та інтерпретації доказової інформації, за якої кожне доказове твердження може бути раціонально реконструйоване, піддане критичній оцінці й співвіднесене з альтернативними поясненнями, а не ґрунтується на неповних даних, селективному відборі чи неконтрольованих припущеннях [15; 16; 32]. Методологічною опорою цього підходу є уявлення про структуру доказування та межі інтерпретації фактів, включно з розрізненням імовірності та достовірності як різних рівнів процесуального пізнання, що безпосередньо впливають на стандарти обґрунтування підозри, клопотань і процесуальних рішень [9; 15; 32]. У контексті верховенства права перевірюваність доказування невіддільна від контролю якості доказів і обмеження дискреції у доказових рішеннях, а судовий контроль постає не лише «процедурним фільтром», а інструментом забезпечення справедливого та допустимого доказування [18; 19]. Особливо виразно проблема перевірюваності проявляється у використанні результатів негласних заходів та матеріалів оперативно-розшукової діяльності, де закритий характер отримання інформації підсилює ризики однобічності й потребує підвищених стандартів законності, контрольованості походження доказів і можливості їх процесуальної перевірки стороною захисту [7; 10; 11; 17; 29; 36].

У досудовому провадженні реальна змагальність не виникає автоматично з проголошення принципу рівності сторін, оскільки вихідна процесуальна конфігурація є асиметричною: сторона обвинувачення фактично поєднує управлінський і доказовий контроль над перебігом розслідування, тоді як захист діє в умовах обмеженого доступу до інформації та залежності від процедурних «вікон» оскарження [1; 14; 30; 37]. Саме тому судовий контроль у цій стадії постає ключовим інституційним компенсатором асиметрії – механізмом, через який дискреційні рішення органів розслідування й прокурора мають бути переведені у площину перевірюваних підстав, належної процесуальної форми та пропорційності втручання у права [2; 4; 6; 19; 42]. Його місце і функції полягають у тому, щоб забезпечити керованість і контрольованість досудових втручань, запобігти «процесуальній монополії» обвинувачення на формування доказового масиву та підвищити стандарти обґрунтованості і мотивованості судових рішень, оскільки саме мотивування створює умови для подальшої перевірюваності як судового рішення, так і доказів, отриманих на його підставі [4; 6; 19]. Процесуальні форми судового контролю, що безпосередньо впливають на змагальність, охоплюють насамперед дозволи на втручання у права і свободи (коли контроль виконує запобіжну функцію), розгляд скарг на рішення, дії чи бездіяльність сторони обвинувачення (коли контроль виконує відновлювальну функцію), а також перевірку процесуальної «якості» способів отримання

доказової інформації як передумови її допустимості та надійності [2; 4; 6]. У цьому сенсі слідчий суддя впливає на змагальність не формальною участю у процедурі, а змістовною перевіркою фактичних підстав клопотань, наявності альтернатив і пропорційності втручання, що особливо важливо у сегменті негласних втручань та використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності, де закритість джерел і методів послаблює можливості захисту й об'єктивно підвищує роль судового контролю як єдиного «фільтра» законності та пропорційності [7; 10; 11; 17; 29; 34; 43]. Водночас у практиці ефективність судового контролю часто нівелюється формалізацією, зниженням стандартів мотивування, «автоматизмом» рішень і розривом між процесуальною формою та реальним захистом прав: коли судові рішення відтворює аргументацію клопотання без самостійної оцінки доказових підстав і ризиків, контроль перетворюється на процедуру легітимації, а не на інструмент обмеження дискреції [2; 4; 6; 19]. У такій ситуації змагальність підмінюється ритуалом процесуальної форми, а захист фактично позбавляється змістовного «поля спору», що суперечить самій природі судового контролю як гарантії справедливості процедури та практичного стандарту верховенства права у доказуванні [18; 19; 20].

Практичні проблеми реалізації змагальних засад у доказуванні на досудовій стадії найвиразніше проявляються у дисбалансі доступу до доказової інформації та інструментів її здобуття і перевірки. Доказовий масив переважно формується стороною обвинувачення, тоді як захист нерідко отримує можливість його повноцінно оцінити із запізненням, коли ключові процесуальні рішення вже прийняті, а частина доказових слідів втрачена або «закріплена» у вигідній для обвинувачення інтерпретації [1; 14; 15; 30; 32]. Процесуальні механізми тимчасового доступу, витребування документів і даних, ініціювання слідчих (розшукових) дій стороною захисту, а також ефективно оскарження відмови в їх проведенні мають визначальне значення для змагальності, оскільки саме вони перетворюють захист із пасивного спостерігача на суб'єкта доказування [8; 15; 38]. Відчутний вплив на цей дисбаланс мають і «організаційні» рішення досудового провадження – визначення підслідності, процесуальної архітектури розслідування та стартових процесуальних рішень, які формують ресурсне середовище доказування і фактично задають процесуальну дистанцію між сторонами [21; 25; 30; 37]. Другою системною проблемою є конфлікт «оперативної ефективності» розслідування та гарантій змагальності: процесуальна економія часто досягається ціною шаблонізації обґрунтувань, спрощення перевірочних процедур і використання доказових «скорочень», що знижує перевірюваність доказових висновків і підвищує ризики однобічності [4; 19; 32]. У доказовому плані це породжує кумулятивний ризик: дефекти, допущені на ранній стадії (неповнота контексту, нерозкриті припущення, невизначеність походження даних), інерційно «переходять» у подальше провадження і ускладнюють змагальну перевірку, бо спростування починає вимагати від захисту відновлення того, що вже було втрачено процедурою [9; 15; 32]. Третій вузол становлять типові доказові спори щодо допустимості, достовірності, повноти та контексту доказів і типові помилки інтерпретації: допустимість у практиці фактично стає індикатором того, чи була забезпечена процедура, яка дозволяє захисту перевірити походження доказу й логіку його отримання, а отже тісно пов'язана з ефективністю судового контролю над способами одержання доказової інформації [2; 4; 19]. Достовірність і повнота найчастіше «ламаються» на етапі селективного відбору даних, підміни первинних джерел похідними документами або узагальненнями, а також на етапі експертної чи аналітичної інтерпретації, коли висновок виглядає переконливо, але не піддається відтворенню і перевірці за вихідними даними [15; 16; 32]. Типовою помилкою є перетворення припущення на «доведений факт» через повторення у процесуальних документах і змішування імовірності з достовірністю, що особливо небезпечно на досудовій стадії, де формується базовий «нарратив» провадження [9; 32]. За таких умов реальна змагальність залежить від здатності захисту діяти як суб'єкт доказування – фіксувати дефекти контексту, демонструвати альтернативні пояснення, ініціювати перевірочні процесуальні дії та використовувати криміналістичну тактику для побудови конкурентної доказової картини, а також від здатності судового контролю не формально санкціонувати втручання, а забезпечувати практичні стандарти «якості» доказування і обмеження дискреції [6; 8; 19; 23; 24; 33; 38].

Тактика сторони захисту є інструментом перетворення змагальності з формально проголошеної засади на реальний механізм контролю якості доказування, оскільки саме через неї забезпечується активна доказова позиція, здатність впливати на формування доказового масиву та нейтралізувати структурну асиметрію досудового провадження [8; 35; 38]. Доказова стратегія захисту має починатися з ранньої діагностики «доказового ядра» обвинувачення, тобто виокремлення тих доказових блоків, які підтримують ключові елементи версії сторони обвинувачення і визначають процесуальну перспективу справи, після чого стратегічним завданням стає побудова альтернативної доказової версії як конкурентної моделі пояснення події, що дозволяє перевести спір із площини «заперечень» у площину змагальної перевірки доказових тверджень [15; 32; 33]. У цій логіці захист має працювати не реактивно, а керувати доказовими ризиками: своєчасно

фіксувати потенційні дефекти походження, повноти й контексту доказів, виявляти прогалини у доказовій конструкції обвинувачення, а також планувати процесуальні кроки з урахуванням того, що досудове провадження є «зоною підвищеної дискреції» сторони обвинувачення, де пропущені на ранньому етапі можливості часто стають незворотними [1; 14; 30; 37]. Практично це означає систематизацію доказової інформації у вигляді матриці «твердження – доказ – джерело – спосіб отримання – ризики допустимості/достовірності – контрдоказ», що дозволяє узгодити лінію захисту з логікою доказування та уникнути ситуації, коли позиція зводиться до фрагментарних заперечень без альтернативної реконструкції фактів [15; 16; 9; 32].

Робота з документальною та цифровою інформацією в межах тактики захисту має бути побудована навколо забезпечення відтворюваності та перевірюваності доказових тверджень, адже саме в таких масивах найчастіше виникає ефект «очевидності», коли висновок виглядає переконливим, але не може бути незалежно відтворений за вихідними даними або втрачає переконливість при розкритті контексту [15; 16; 32]. Для документальної інформації критичними є перевірка первинності джерел, логіки виникнення документа, повноти ділового контексту (пов'язані договори, акти, листування, внутрішні процедури), зіставлення первинного й вторинного обліку та виявлення ознак селективного відбору, коли у провадження потрапляють лише фрагменти, що підтримують версію обвинувачення [15; 32]. Для цифрових даних ключовою стає реконструкція умов їх створення та зміни, зіставлення різних цифрових слідів (файли, журнали, метадані, комунікації) і перевірка того, чи є аналітичні висновки відтворюваними та чи не підмінюють вони факт припущенням, що особливо небезпечно в досудовому провадженні, де межа між імовірністю і достовірністю легко «змивається» повторенням у процесуальних документах [9; 16; 32]. Окремо ризикогенним є використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності та результатів негласних дій, де закритість способів отримання інформації створює додаткові бар'єри для перевірки й вимагає від захисту підвищеної уваги до законності походження, контрольованості документування та можливості процесуальної верифікації таких матеріалів [7; 10; 11; 17; 29; 43]. У цьому контексті криміналістична тактика захисника полягає у тому, щоб не обмежуватися загальними сумнівами, а переводити спір у площину конкретних перевірочних питань: що саме є первинним джерелом, як зафіксовано дані, чи є повний контекст, чи існують альтернативні пояснення, і чи дозволяє процедура незалежно підтвердити зроблені висновки [23; 24; 15; 32].

Процесуальна тактика використання судового контролю є третім необхідним елементом реальної змагальності, оскільки саме судовий контроль створює «вікна можливостей» для запобігання порушенням, фіксації дефектів доказів і формування такої процесуальної позиції, яка буде придатною для подальшого судового розгляду [2; 4; 6; 19]. У практичному вимірі захист має використовувати судовий контроль як інструмент превенції (не допустити непропорційного втручання або домогтися встановлення чітких меж втручання), як інструмент відновлення (оскаржити незаконні рішення/дії/бездіяльність) і як інструмент доказової «якісної перевірки» (поставити під сумнів спосіб отримання доказів та його відповідність вимогам належної процесуальної форми) [2; 4; 6]. Особливе значення має своєчасність: захист має фіксувати дефекти не тоді, коли вони вже «інерційно» вбудовані в доказову конструкцію обвинувачення, а у момент їх виникнення, оскільки саме на досудовій стадії судовий контроль здатен обмежити дискрецію й запобігти перетворенню процедурних порушень на незворотні доказові наслідки [4; 19; 6]. У підсумку тактика захисту як інструмент реальної змагальності означає поєднання трьох площин: стратегічної (управління доказовими ризиками й побудова альтернативної версії), аналітичної (перевірюваність документальних і цифрових доказових тверджень) та процесуальної (використання судового контролю для попередження порушень і формування «сильної» позиції на майбутній судовий розгляд), що в сукупності дозволяє захисту діяти як повноцінний суб'єкт доказування у досудовому провадженні [8; 23; 24; 32; 33; 2; 4; 6; 19; 38].

Висновки. Узагальнюючи результати дослідження, слід констатувати, що змагальні засади досудового провадження не можуть розглядатися як абстрактно проголошений принцип, відірваний від реальних механізмів формування доказів сторонами. На доктринальному рівні змагальність на досудовій стадії постає як практичний стандарт організації доказування, спрямований на обмеження дискреції держави, забезпечення процесуальної рівноваги сторін та запобігання свавільному втручання у права особи. Реальна змагальність вимірюється не формальним переліком процесуальних прав, а здатністю сторін фактично впливати на доказовий процес, формувати й перевіряти доказову інформацію у межах передбачуваних і контрольованих процедур. У цьому контексті вирішального значення набувають доступ сторони захисту до доказів, можливість їх контрперевірки та обов'язок мотивованого процесуального реагування на аргументи захисту.

На інституційному рівні ключовою умовою реалізації змагальних засад виступає ефективний судовий контроль, який трансформує принцип змагальності з декларації у дієвий процесуальний

інструмент. Саме через судовий контроль забезпечується баланс між інтересами кримінального переслідування і гарантіями прав особи, встановлюються межі допустимого втручання та перевіряється процесуальна якість доказових дій сторони обвинувачення. Інститути тимчасового доступу до речей і документів, обшуку, арешту майна, доступу до матеріалів досудового розслідування мають функціонувати як механізми стримування і перевірки, а не як засоби одностороннього накопичення доказової інформації, позбавлені реального змагального виміру.

На рівні доказування змагальність досудового провадження виявляється у вимогах до достатності, належності, допустимості та перевірюваності доказів. Формування доказів не може зводитися до селективного збирання інформації або підміни доказування припущеннями й формальними посиланнями на документи чи експертні висновки. Реальна змагальність передбачає збереження контексту доказової інформації, прозорість її походження, можливість відтворення способів отримання та ефективної перевірки іншою стороною. Саме перевірюваність доказування, а не кількісне накопичення матеріалів, є визначальним критерієм його процесуальної якості на досудовій стадії.

У тактичному вимірі реалізація змагальних засад безпосередньо залежить від активної доказової позиції сторони захисту. Тактика захисту має бути спрямована на ранню ідентифікацію доказового «ядра» обвинувачення, ініціювання процесуальних і слідчих дій, системну роботу з документальною та цифровою інформацією, а також послідовне використання судового контролю для фіксації і нейтралізації процесуальних порушень. Ефективна змагальність на досудовій стадії досягається не епізодичним реагуванням на дії слідчого чи прокурора, а управлінням доказовими ризиками і формуванням альтернативної, логічно узгодженої та перевірюваної доказової позиції.

З урахуванням викладеного, удосконалення змагальних засад досудового провадження потребує комплексних змін, спрямованих на посилення реального, а не формального характеру змагальності. Доцільним є нормативне уточнення гарантій доступу сторони захисту до доказів і процедур їх отримання, підвищення стандартів мотивованості рішень слідчого судді щодо втручання у права особи, закріплення вимог до перевірюваності доказування, зокрема у частині цифрових та експертних доказів, а також розширення процесуальних можливостей захисту щодо ініціювання доказових дій на досудовій стадії. У підсумку реальна змагальність досудового провадження має оцінюватися за тим, наскільки ефективно забезпечено доступ до доказів, судовий контроль і перевірюваність доказування, адже саме ці елементи визначають якість кримінального процесу і легітимність майбутнього судового рішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гринюк В.О. Функція обвинувачення в кримінальному провадженні України: теорія та практика: монографія. Київ: Алерта, 2016. 358 с. URL: <https://alerta.kiev.ua/monografiyi/521-grinyuk-v-o-funkciya-obvinuvachennya-v-kriminalnomu-provazhenni-ukrayini-teoriya-ta-praktika.html?srsId=AfmBOopKJjom7AkNZ4qh8WhcyoyXOzmy8qMyHT8k84sIw6uqsYdkYXg>.
2. Капліна О.В., Карпенко М.О., Маринів В.І., Трофименко В.М., Туманянц А.Р., Шило О.Г. Судовий контроль під час досудового розслідування у кримінальному провадженні: навч. посіб. Харків: Право, 2016. 96 с. URL: https://jurkniga.ua/contents/sudoviy-kontrol-u-kriminalnomu-provazhenni.pdf?srsId=AfmBOopDADlF-qlzn5PgsHHQBQOFFW8mH8d766M-_TxK2nCH9HU-PU-0.
3. Кучинська О.П. Принципи кримінального провадження в механізмі забезпечення прав його учасників: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 288 с. URL: https://jurkniga.ua/contents/printsipi-kriminalnogo-provazhennya-v-mekhanzmi-zabezpechennya-prav-yogo-uchasnikiv.pdf?srsId=AfmBOoq0UsQ9sqF9AOhXZ7qeXxRZJekwSc5zIsI_a2w-lyRIxqKyGbgY.
4. Макаров М.А. Теорія та практика здійснення судового контролю у кримінальному процесі: монографія. Київ: Видавничий центр «Кафедра», 2017. 434 с. URL: <https://www.navs.edu.ua/zagalnoakademichni-kafedri/kafedra-kriminalnogo-procesu/vidannya-kafedri/perelik-drukovanih-vidan/makarov-mark-anatolijovich.html>.
5. Марцеляк О.В., Погорецький М.А., Прилуцький С.В. Науково-правовий висновок щодо питань відповідальності суддів у контексті відповідності Конституції України положень Закону України «Про очищення влади». *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2. С. 249–263. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/2_2015_Na_dopomogu_yrustam_1.pdf.
6. Нор В.Т., Крикливець Д.Є. Реалізація засади змагальності під час розгляду скарг слідчим суддею: монографія. Львів: Колір ППО, 2017. 376 с. URL: <https://pravo-izdat.com.ua/monografiyi/realizatsiya-zasady-zmahalnosti-pid-chas-rozglyadu-skarh-slidchym-suddeyu>.
7. Погорецький М. Судовий контроль за законністю проведення оперативно-розшукових заходів, що обмежують права та свободи людини і громадянина. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. Київ: Атіка, 2010. Т. VI. С. 960–963. URL: <https://old.nas.gov.ua/UA/Book/Pages/default.aspx?BookID=0000013636>.

8. Погорецький М.А. Захисник – суб'єкт доказування у кримінальному процесі. Матеріали наук.-практ. конф. Київ, 2002. С. 27–30.
9. Погорецький М.А. Імовірність і достовірність у кримінально-процесуальному пізнанні на досудовому слідстві. *Держава та регіони*. Серія «Право». 2004. Вип. 1. С. 62–65. URL: <http://www.law.stateandregions.zp.ua>.
10. Погорецький М.А. Судовий контроль та прокурорський нагляд за використанням протоколів оперативно-розшукових заходів як доказів у кримінальному процесі. *Вісник Верховного Суду України*. 2003. № 2. С. 32–38. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=JUU_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=IJ=&S21COLORTERMS=1&S21STR=Ж15408.
11. Погорецький М.А. Судовий контроль за дотриманням конституційних прав людини у кримінальному процесі та оперативно-розшуковій діяльності: стан та перспективи розвитку. Забезпечення прав і свобод людини в діяльності органів внутрішніх справ України за сучасних умов: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 4 груд. 2009 р.). Київ: ДНДІ МВС України; Харків: Права людини, 2009. С. 302–306.
12. Погорецький М.А. Кримінальна відповідальність суддів за постановлення неправосудного рішення (ст. 375 КК України). *Юридичний вісник України*. 2015. № 22 (1039). С. 6–7. URL: <http://yurvisnyk.in.ua/index.php/arkhiv-nomerov.html>.
13. Погорецький М.А. Притягнення суддів до кримінальної відповідальності за ст. 375 КК України: проблемні питання матеріального та процесуального права. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2. С. 223–234. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/2_2015_Pogoretskyi.pdf.
14. Погорецький М.А. Прокурор у кримінальному процесі: щодо визначення функцій. *Право України*. 2015. № 6. С. 86–95. URL: https://pravoua.com.ua/storage/files/magazines/files/content-pravoukr-2015-6-pravoukr_6_15-3.pdf.
15. Погорецький М.А. Доказування у кримінальному процесі: поняття, зміст, структура. Актуальні проблеми доказування у кримінальному провадженні: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (27 листопада 2013 р., м. Одеса). Одеса: Юридична література, 2013. С. 17–21.
16. Погорецький М.А. Сучасні концепції кримінального процесуального доказування. Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу. Харків, 2017. С. 309–312. URL: <https://ir.library.knu.ua/handle/15071834/8507>.
17. Погорецький М.А. Проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у доказуванні. Актуальні питання досудового розслідування слідчими органів внутрішніх справ: проблеми теорії та практики: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 18–19 квітня 2013 р.). Київ: Xi-Тек Прес, 2013. С. 186–193. URL: <https://rm.coe.int/1680098ea1>.
18. Погорецький М.А. Верховенство права у кримінальному процесуальному доказуванні: методологія та практика застосування. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2025. Т. 32. № 3. С. 275–299. DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2025-32-3-275>. URL: <https://visnyk.kh.ua/uk/journals/visnik-naprn-3-2025-r/verkhovenstvo-prava-ukriminalnomu-protsesualnomu-dokazuvanni-metodologiya-ta-praktika-zastosuvannya>.
19. Погорецький М.А. Судовий контроль у забезпеченні справедливого та допустимого доказування в кримінальному процесі України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 4. Ч. 3. С. 269–279. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.3.40>. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/08/42-2.pdf>.
20. Погорецький М.А., Гриценко І.С. Право на справедливий суд. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Юридичні науки. 2012. № 91. С. 4–7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Yur_2012_91_3.
21. Погорецький М.А., Гринюк В.О. Визначення прокурором підслідності кримінального провадження. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 3. С. 60–68. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/3_2016_Pogoretskyi_Grunyk.pdf.
22. Погорецький М.А., Польовий О.Л., Яновська О.Г. Гарантії суддівської незалежності при притягненні суддів до юридичної відповідальності: монографія. Київ: ВД «Дакор», 2014. 308 с. URL: <https://ir.library.knu.ua/handle/15071834/8488>.
23. Погорецький М.А., Сергеева Д.Б. Тактика захисника: поняття, зміст та місце в системі криміналістичної тактики. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 2. С. 113–123. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/2_2016_Sergeeva.pdf.

24. Погорецький М.А., Сергеева Д.Б. Криміналістична тактика: щодо визначення поняття. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2012. № 1 (5). URL: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n1/12pmasvp.pdf>.
25. Погорецький М.А., Волкотруб С.Г. Удосконалення кримінального процесуального законодавства України щодо підслідності органів досудового розслідування. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 1. С. 71-80. URL: <https://vkslaw.com.ua/index.php/journal/article/view/449/418>.
26. Погорецький М.А., Смирнова І.В. Агентурна робота федеральних правоохоронних органів США у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів. *Юрид. радник*. 2007. № 5 (19). С. 101–105.
27. Погорецький М.А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія. Харків: Арсіс ЛТД, 2007. 576 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/UP/POGORECKIY_2007.pdf.
28. Погорецький М.А., Топорецька З. М. Використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності на початковому етапі досудового розслідування зайняття гральним бізнесом. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика): наук.-практ. журнал. Київ: Міжвід. наук.-досл. центр з проблем б-би з орг. злоч. при РНБО України. 2013. № 3 (31). С. 215-225. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_20133_3\(spets\)](http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_20133_3(spets)).
29. Погорецький М.А., Сергеева Д.Б. Негласні слідчі (розшукові) дії та оперативно-розшукові заходи: поняття, сутність і співвідношення. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2014. № 2 (33). С. 137-141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2014_2_34
30. Погорецький М.А. Початок досудового розслідування: окремі проблемні питання. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 93-103. URL: <https://vkslaw.com.ua/index.php/journal/article/download/431/400/>
31. Погорецький М., Костюченко О. Місце та повноваження Верховного Суду України як найвищого судового органу в системі судів загальної юрисдикції. *Право України*. 2012. № 12. С. 35–41. URL: <https://pravoua.com.ua/storage/files/magazines/files/content-pravoukr-2012-12-2012-11-12.pdf>
32. Погорецький М.А. Докази у кримінальному процесі: проблемні питання. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2011. № 1 (3): URL: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n1/11pmappp.pdf>.
33. Погорецький М., Щирук М. Участь захисника у доказуванні у справах про привласнення або розтрату майна службовою особою: проблемні питання теорії та практики. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2025. № 3. С. 139–150. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2025.3.20>. URL: <https://kelmczasopisma.com/ua/jornal/98>.
34. Полохович О.І. Судовий контроль при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2017. 20 с. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/13450/1/Poliukhovich_2017.pdf.
35. Попелюшко В.О. Функція захисту в кримінальному судочинстві України: монографія. Острог: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2009. 634 с. URL: https://lib.oa.edu.ua/files/funds/vudavnutstvo/Monografiya_Popelushko.pdf.
36. Попелюшко В.О. Слідчий суддя у кримінальному провадженні: процесуальний статус та процесуальні функції. *Право України*. 2013. № 11. С. 145–153. URL: https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/2666/1/Popeliushko_13022014.PDF.
37. Рогатюк І.В. Процесуальна діяльність прокурора на стадії досудового розслідування: монографія. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2016. 544 с. URL: https://scholar.google.com/citations?view_or=view_citation&hl=uk&user=fwhseTkAAAAJ&citation_for_view=fwhseTkAAAAJ:pqnbT2bcN3wC.
38. Старенький О.С. Кримінальні процесуальні гарантії захисника як суб'єкта доказування у досудовому розслідуванні: теорія та практика : монографія / за заг. ред. М.А. Погорецького. Київ: Алерта, 2016. 336 с. URL: <https://jurkniga.ua/contents/kriminalni-procesualni-garantiyi-zakhisnika-yak-subiekta-dokazuvannya-u-dosudovomu-rozsliduvanni-teoriya-ta-praktika.pdf>.
39. Туманян А.Р. Слідчий суддя як суб'єкт реалізації судових функцій у досудовому провадженні. *Форум права*. 2011. № 2. С. 896–901. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_2_146.
40. Циктіч В.М. Проблемні питання забезпечення прав людини у кримінальному провадженні. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 1. С. 154–162. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/1_2016_Cuktich.pdf.

41. Шапутько С.В. Повноваження слідчого судді щодо судового контролю у кримінальному провадженні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2018. 20 с. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0418U002730>.
42. Шаренко С.Л. Теоретико-прикладні основи діяльності слідчого судді в кримінальному провадженні: монографія. Харків: Право, 2021. 480 с. URL: <https://knushop.com.ua/image/catalog/pravoizdat/202307/pdf/4370.pdf>.
43. Шуило М.Є., Погорецький М.А. Проблеми використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності в доказуванні у кримінальних справах: теоретичний та практичний аспекти. *Вісник Луганського ін-ту внутр. справ*. Луганськ: РВВ ЛІВС, 2001. Вип. 3. С. 199–209. URL: https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=BgQjXoUAAAAJ&start=20&pagesize=80&citation_for_view=BgQjXoUAAAAJ:anf4URPfarAC.
44. Яновська О.Г. Концептуальні засади функціонування і розвитку змагального кримінального судочинства: монографія. Київ: Прецедент, 2011. 303 с. URL: https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=vALh9GkAAAAJ&citation_for_view=vALh9GkAAAAJ:u5HHmVD_uO8C.

Дата першого надходження рукопису до видання: 14.12.2025
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 26.01.2026
Дата публікації: 2.02.2026

© Сухачова І.О., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0